

Czesław Francke

Gniewoszków, Zamek "Szczerba", woj. wałbrzyskie, AZP 99-24/3

Informator Archeologiczny : badania 25, 116-117

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

giczne w Gdańsku. Badania ratownicze. Miasto średniowieczne i nowożytne.

Badania ratownicze podjęto na skutek zawiadomienia o natrafieniu na drewnianą beczkę oraz wątki fundamentów kamiennych podczas prowadzenia wykopu pod szyb windy towarowej w piwnicy domu przy ul. Chlebnińskiej 1 w Gdańsku. Ze względu na to, że wykop budowlany w momencie zgłoszenia sięgnął już warstw calcowych do poziomu ok. 2 m p. p. m., ograniczono się jedynie do eksploracji wypełniska beczki i dokumentacji odkrytych obiektów i warstw w profilach wykopu. Stwierdzono, że beczka o rozmiarach: wys. 1,5 m i maksymalna śr. 1,15 m, umieszczona została w prostokątnym, oszalowanym deskami wykopie o bokach 1,5 x 1,7 m, zlokalizowanym w narożniku fundamentów biegnących wzdłuż północnej i wschodniej granicy wykopu budowlanego. Dno tego wykopu znajdowało się głęboko w calcu, na poziomie 2,75 m p. p. m. Miąższość oryginalnego wypełniska beczki sięgała 0,6 m. Z tej warstwy pozyskano cały materiał archeologiczny pochodzący ze stanowiska, głównie fragm. naczyń ceramicznych. Wyklejono z nich niemal w całości 2 misy i mały dzban kamionkowy oraz misę i 2 dzbany o większym stopniu ubytków. Cały zespół był jednorodny chronologicznie i datowany na przełom XVI i XVII w. Ponadto udało się zrekonstruować ze znalezionych fragm. szkła podobnie datowane, duże fragm. szklanicy i pucharka z rozwiniętą czaszą — oba ze stopkami zdobionymi dekoracją brodawkową. Wyniki badań dendrologicznych i dendrochronologicznych wszystkich 16 klepek beczki wykazały, że wykonano ją z drewna dębowego pochodzącego z lasów z terenu Niemiec, ściętego w przedziale 1580–1585.

Fundamenty tworzące narożnik udało się odsonić jedynie częściowo od strony ich lica zewnętrznego. Ich grubość nie została określona, gdyż nie można było poszerzyć wykopu kamieni półnych ze względu na obecność istniejących wyżej konstrukcji. Oba fundamenty wzniesione z kamieni półnych spoczywały w wąskoprzestrzennych wykopach oszalowanych deskami sosnowymi. Ich chronologia bezwzględna nie mogła zostać ustalona metodami archeologicznymi, gdyż nie znaleziono w wypełnisku tych wykopów żadnego materiału archeologicznego, a stratygrafia została zakłócona późniejszymi pracami budowlanymi. Analiza konstrukcji urządzenia sanitarnego — szamba przylegającego do narożnika fundamentów, pozwoliła stwierdzić jedynie, że jego wkopanie nastąpiło już w ramach istniejącej zabudowy. Ponieważ datę tę określa w sposób bezwzględny zarówno materiał z najniższych warstw wypełniska, jak i wynik badań dendrochronologicznych, omawiane założenie murowane musiało powstać przed wiekiem XVII. Jedynym takim założeniem w tym miejscu była budowla Dworu Artusa. Porównanie wyników prowadzonych w piwnicach Dworu wcześniejszych badań, szczególnie z l. 1987/88, wykazało z dużym prawdopodobieństwem, że odkryte fundamenty należą do założenia tzw. Dużego Dworu z 1379 r., czyli budowli poprzedzającej dzisiejszy Dwór Artusa. Badania zdają się również potwierdzać hipotezę J. Tarnackiego o dwunawowym charakterze budowli z XIV w. oraz określają jej długość przez uchwycenie części fundamentu jej ściany północnej.

Materiały są przechowywane w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku.

Badania zakończono.

Gniewoszków, Zamek „Szczerba”
woj. wałbrzyskie
AZP 99-24/3

Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu

Badania prowadził mgr Czesław Francke. Finansowane przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Wałbrzychu. Siódmy sezon badań. Zamek średniowieczny (XIV w.–1428 r.).

W 1991 r. badania prowadzono w obrębie piwnicy B, w pomieszczeniu znajdującym się nad nią oraz w rejonie furty.

Prace w piwnicy B zakończono. W sumie usunięto z niej zasypisko o miąższości dochodzącej do 5,5 m, przy czym jego górne warstwy wiązały się z pomieszczeniem znajdującym

się na parterze i ewentualnie na pierwszej kondygnacji. W ścianie piwnicy przeciwległej do wejścia odsłonięto dwupoziomą wnękę. Jej dolna część przypominała szafę ścienną, a górna wnękę w kształcie łupiny zwieńczonej pierwotnie małym otworem pełniącym funkcję świetlika, otworu wentylacyjnego i alternatywnie obserwacyjnego. Analogiczną wnękę z zachowanym otworem odkryto w jednej z innych piwnic. W ścianie z wnękami znajdowała się także odsadzka podtrzymująca ostrołukowe sklepienie, które zachowało się szczątkowo. Ustalono, że piwnica miała 8 m dl., ok. 4 m szer., a więc 32 m² powierzchni przy wysokości do 3 m.

Nad piwnicą zachowały się ściany związane z pomieszczeniem na parterze. W jednej z nich odczyszczono dolną część otworu okiennego (?). Obok niego w murze tkwił blok piaskowca z otworem — kanalikiem odpływowym. Jego drugą część znaleziono w gruzie. Była to misa. Jej funkcja nie jest jasna.

Zasypisko pomieszczeń eksplorowano warstwami mechanicznymi, przy czym część zabytków wydzielono wiążąc je z warstwami naturalnymi. W sumie wydzielono 9 warstw. Najczęściej były to poziomy gruzu i zaprawy. Najmniej problemów przysporzyło wydzielenie warstwy nr 3 o miąższości dochodzącej do 2,6 m, którą stanowiła zielonkawa glina przykrywająca sklepienie. Z gliny pozyskano zabytki o tyle cenne, że niewątpliwie pochodzące z okresu budowy zamku. Wyższe warstwy (nr 2 i 1) wiązały się już z pomieszczeniem na parterze. W partii spągowej była to spalenizna wymieszana z gruzem i drobinami przepalanej gliny z zaprawy, a w stropowej humus leśny z kamieniami.

Kontynuowano rozpoczęte już wcześniej prace w rejonie furty, na styku z kompleksem mieszkalnym. Z poczynionych obserwacji wynika, że przy furcie zalegają poziomy gruzu i zaprawy o kilkumetrowej miąższości. Do tej pory usunięto już warstwę o grubości 2–3 m. Grunt i zaprawa pochodzą z muru obwodowego i wschodniej ściany części mieszkalnej. W wyniku prac na tym odcinku odkryto zewnętrzną stronę otworu związanego z wnęką znajdującą się w piwnicy C. Otwór wykonano z 2 ceowników z piaskowca nałożonych jeden na drugi. Otwór miał prześwit o wymiarach 0,4 x 0,2 m. Na styku obu części otworu znajdowały się gniazda na osadzenie pręta, który w znacznym stopniu zmniejszał jego rzeczywisty prześwit.

Przed rozpoczęciem sezonu poszukiwacze-amatorzy odkopali częściowo piwnicę A. Ustalono, że w ścianie z wejściem znajduje się wnęka podobna do ukrytej w piwnicy B (także ściana w wejściem). Stwierdzono także, że piwnicę przykrywa jeszcze niemal nienaruszone sklepienie ostrołukowe.

W 1991 r. znaleziono: 974 fragm. ceramiki, 119 ułamków kości, 122 gwoździe, 4 skoble, 3 groty, klucz, ramię sprzączki, fragm. ostrogi (?), fragm. noża, płytkę zbroi, fragm. kul kamiennych i detali architektonicznych.

Badania powinny być kontynuowane.

Gniezno, st. 13b, woj. poznańskie patrz wczesne średniowiecze

Gniezno, st. 15d, woj. poznańskie patrz wczesne średniowiecze

Góra, gm. Jaraczewo, woj. kaliskie patrz młodszy okres przedrzymski — okres wpływów rzymskich

**Hrubieszów-miasto, kościół
Św. Stanisława Kostki
gm. loco, woj. zamojskie
AZP 86-94/—**

Państwowa Służba Ochrony Zabytków
Wydział Archeologiczny w Zamościu

Badania prowadziła mgr Ewa Prusicka. Finansowane przez Towarzystwo Regionalne Hrubieszowskie w Hrubieszowie. Cmentarz przykościelny, ślady osadnictwa pradziejowego.

Badania wykopaliskowe w 1991 r. są pierwszymi tego typu pracami w obrębie staromiejskiej zabudowy Hrubieszowa. Wykonane zostały w ramach zaplanowanych na kilka sezonów badań, mających na celu: